

**جلسه یکصد و پنجاه و یکم
صورت مشروح مجلس
لیله یکشنبه بیست و سوم
فروردین ۱۳۰۴ مطابق
هیجدهم رمضان المبارک
۱۳۴۳**

(مجلس سه ساعت از شب گذشته به ریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل گردید.) صورت مجلس لیله یکشنبه بیست و سوم فروردین را آقای نظام التولیه قرائت نمودند

رئیس - آقای دستغیب (اجازه)

دستغیب - بنده همچو بگو شم خورد که اسم بنده را غائب بی اجازه ثبت کرده بودند در صورتیکه گذشته از اینکه اجازه گرفته بودم بهم کرده بودم و کسالت داشتم از این جهت نتوانستم بیایم کمیسیون عرایض گویا خبر از کسالت بنده نداشته اند خواستم تذکر بدهم که بنده کسالت داشته ام.

رئیس - نسبت بصورت مجلس دیگر ایرادی نیست؟

(گفتند خیر؟)

رئیس - دستور امشب بقیه انتخابات هیئت رئیسه است.

نسبت به یک نفر نایب رئیس دودفعه اخذ رای شده ولی اکثریت تام حاصل نشده است.

این دفعه اکثریت نسبی کافی خواهد بود.

(اخذ آراء بعمل آمده آقایان شیخ - المراقبن زاده - یاسائی - حاج میرزا - علیرضا برای استخراج آراء احضار و بهره های تقیثه را صد و سه عدد تعداد نمودند)

رئیس - یک نفر از آقایان نمایندگان قبل از اینکه شروع بشماره آراء بشود تشریف آوردند و می فرمایند حق دارم رای بدهم در این باب ایرادی نیست؟ آقای دستغیب.

(اجازه)

دستغیب - شروع بشماره آراء غیر از شروع به استخراج آراء است تعیین رای از وقت شروع با استخراج است و شروع با استخراج از وقتی است که شروع بخواندن می شود و نمی شود یک نفر نماینده را از حق مشروع خودش محروم کرد و عقیده بنده این است که شروع بشماره از حین استخراج است نه از حینی که شروع بشماره می شود شروع بشماره جزو استخراج حساب نمی شود.

دستغیب - شروع بشماره آراء غیر از شروع به استخراج آراء است تعیین رای از وقت شروع با استخراج است و شروع با استخراج از وقتی است که شروع بخواندن می شود و نمی شود یک نفر نماینده را از حق مشروع خودش محروم کرد و عقیده بنده این است که شروع بشماره از حین استخراج است نه از حینی که شروع بشماره می شود شروع بشماره جزو استخراج حساب نمی شود.

دستغیب - شروع بشماره آراء غیر از شروع به استخراج آراء است تعیین رای از وقت شروع با استخراج است و شروع با استخراج از وقتی است که شروع بخواندن می شود و نمی شود یک نفر نماینده را از حق مشروع خودش محروم کرد و عقیده بنده این است که شروع بشماره از حین استخراج است نه از حینی که شروع بشماره می شود شروع بشماره جزو استخراج حساب نمی شود.

دستغیب - شروع بشماره آراء غیر از شروع به استخراج آراء است تعیین رای از وقت شروع با استخراج است و شروع با استخراج از وقتی است که شروع بخواندن می شود و نمی شود یک نفر نماینده را از حق مشروع خودش محروم کرد و عقیده بنده این است که شروع بشماره از حین استخراج است نه از حینی که شروع بشماره می شود شروع بشماره جزو استخراج حساب نمی شود.

دستغیب - شروع بشماره آراء غیر از شروع به استخراج آراء است تعیین رای از وقت شروع با استخراج است و شروع با استخراج از وقتی است که شروع بخواندن می شود و نمی شود یک نفر نماینده را از حق مشروع خودش محروم کرد و عقیده بنده این است که شروع بشماره از حین استخراج است نه از حینی که شروع بشماره می شود شروع بشماره جزو استخراج حساب نمی شود.

دستغیب - شروع بشماره آراء غیر از شروع به استخراج آراء است تعیین رای از وقت شروع با استخراج است و شروع با استخراج از وقتی است که شروع بخواندن می شود و نمی شود یک نفر نماینده را از حق مشروع خودش محروم کرد و عقیده بنده این است که شروع بشماره از حین استخراج است نه از حینی که شروع بشماره می شود شروع بشماره جزو استخراج حساب نمی شود.

دستغیب - شروع بشماره آراء غیر از شروع به استخراج آراء است تعیین رای از وقت شروع با استخراج است و شروع با استخراج از وقتی است که شروع بخواندن می شود و نمی شود یک نفر نماینده را از حق مشروع خودش محروم کرد و عقیده بنده این است که شروع بشماره از حین استخراج است نه از حینی که شروع بشماره می شود شروع بشماره جزو استخراج حساب نمی شود.

دستغیب - شروع بشماره آراء غیر از شروع به استخراج آراء است تعیین رای از وقت شروع با استخراج است و شروع با استخراج از وقتی است که شروع بخواندن می شود و نمی شود یک نفر نماینده را از حق مشروع خودش محروم کرد و عقیده بنده این است که شروع بشماره از حین استخراج است نه از حینی که شروع بشماره می شود شروع بشماره جزو استخراج حساب نمی شود.

دستغیب - شروع بشماره آراء غیر از شروع به استخراج آراء است تعیین رای از وقت شروع با استخراج است و شروع با استخراج از وقتی است که شروع بخواندن می شود و نمی شود یک نفر نماینده را از حق مشروع خودش محروم کرد و عقیده بنده این است که شروع بشماره از حین استخراج است نه از حینی که شروع بشماره می شود شروع بشماره جزو استخراج حساب نمی شود.

دستغیب - شروع بشماره آراء غیر از شروع به استخراج آراء است تعیین رای از وقت شروع با استخراج است و شروع با استخراج از وقتی است که شروع بخواندن می شود و نمی شود یک نفر نماینده را از حق مشروع خودش محروم کرد و عقیده بنده این است که شروع بشماره از حین استخراج است نه از حینی که شروع بشماره می شود شروع بشماره جزو استخراج حساب نمی شود.

دستغیب - شروع بشماره آراء غیر از شروع به استخراج آراء است تعیین رای از وقت شروع با استخراج است و شروع با استخراج از وقتی است که شروع بخواندن می شود و نمی شود یک نفر نماینده را از حق مشروع خودش محروم کرد و عقیده بنده این است که شروع بشماره از حین استخراج است نه از حینی که شروع بشماره می شود شروع بشماره جزو استخراج حساب نمی شود.

عماد السلطنه - بنده مخالفم.

رئیس - بفرمائید.

عماد السلطنه - بنده خیال می کردم خود مقام ریاست این قبیل قضایا را بهتر میدانید.

بعد از اینکه مهرها و آراء تمام شدو دیگر یک نفر نمی تواند بیاورد و رای بدهد.

اگر اینطور باشد ممکن است حالا دو نفر از آقایان وارد شوند و بگویند ما حق داریم رای بدهیم چه فرق است بین این شخص و اشخاصی که حالا وارد می شوند.

رئیس - اینکه فرمودید بنده بهتر میدانم اینطور نیست اگر در نظامنامه چیزی بود عرض می کردم.

حالا رای می گیریم و در صورتی که تصویب شود برای بعدها سابقه خواهد شد

آقایانی که موافقتند که این نماینده محترم حق دارند رای بدهند قیام فرمایند.

(عده کثیری قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد.

آقای ضیاء الواعظین -

(احضار برای دادن رای)

(ایشان رای خود را تسلیم نموده و اوراق آراء پنجاه و چهار ورقه تعداد و پس از استخراج نتیجه بر ترتیب ذیل حاصل گردید)

آقای مدرس پنجاه و یک رای.

آقای امیراعلم چهل و نه رای.

آقای مصدق السلطنه یک رای.

ورقه سفید هلاکت امتناع سه

رئیس - آقای مدرس با پنجاه و یک رای به اکثریت نسبی انتخاب شدند.

جمعی از نمایندگان - خوبست تنفس داده شود.

رئیس - پیشنهاد کنید تا رای بگیریم.

عماد السلطنه - بنده پیشنهاد می کنم.

(پیشنهاد کتبی خود را تسلیم نمودند)

رئیس - آقای عماد السلطنه پیشنهاد تنفس کرده اند آقایان موافقین قیام فرمایند.

(جمع کثیری برخاستند)

رئیس - آقایان قعود فرمایند تا عده حاضر معین شود.

(در این موقع چند نفر از نمایندگان از خارج وارد شدند)

رئیس - عده آقایانی که قیام نمودند شمرده شد اشخاصی که جدیداً وارد میشوند محسوب نخواهند شد

(عده حضار را تعداد نمودند)

رئیس - تصویب شد.

(در این موقع جلسه برای تنفس تعطیل و پس از یک ساعت مجدداً تشکیل گردید)

وزیر فواید عامه - چنان که آقایان نمایندگان محترم مسبوق هستند فرامین زیادی در دست مردم هست راجع به امتیازات انحصاری که بعضی از آنها بلا مدت هستند و بعضی از آنها هم از زمان صدور فرمان اجرا نشده است و موضوع این فرامین موضوع امتیازات انحصاری است مملکت اصلاً قابل انحصار نیست بلکه باید بمسابقه آزاد گذاشت و برای اینکه باین حال خاتمه داده شود دو لایحه قانونی تهیه شده است که امشب تقدیم مجلس شورای ملی می شود در الغای فرامین بی مدت و فرامینی که تا حالا بموقع اجرا گذاشته نشده است و همچنین راجع به امتیازاتی که بمسعود الملک واگذار میشود در ضمن شورای اول معلوم شد که ماده اول و دوم محتاج بمختصر اصلاحی است که باید اصلاح شود.

فرمان اجرا نشده است و موضوع این فرامین موضوع امتیازات انحصاری است مملکت اصلاً قابل انحصار نیست بلکه باید بمسابقه آزاد گذاشت و برای اینکه باین حال خاتمه داده شود دو لایحه قانونی تهیه شده است که امشب تقدیم مجلس شورای ملی می شود در الغای فرامین بی مدت و فرامینی که تا حالا بموقع اجرا گذاشته نشده است و همچنین راجع به امتیازاتی که بمسعود الملک واگذار میشود در ضمن شورای اول معلوم شد که ماده اول و دوم محتاج بمختصر اصلاحی است که باید اصلاح شود.

لهذا آن در ماده هم اصلاح شده است و امشب تقدیم می شود.

رئیس - اجازه میفرمائید قرائت شود تا معلوم شود بکدام کمیسیون باید مراجعه شود.

(لایحه مزبور را آقای نظام التولیه شروع بقرائت نمودند)

ماده اول - کلیه فرامین راجع به اعطای وزارت فواید عامه - مقدمه اش را هم بخوانید آقا.

(شرح ذیل قرائت شد)

نظر باینکه فرامین زیادی در دست مردم موجود است که بر طبق آن فرامین برای مدت معینی و یا بدون هیچ مدت امتیاز انحصاری بآنها واگذار شده است و اغلب موارد قطع نظر از اینکه موضوع فرمان قابل انحصار نبوده مستلزم مسابقه آزاد است صاحبان فرامین نیز برای اجرای آن هیچ نوع اقدامی بعمل نیاورده و یا اینکه اقدام ناقص و محدودی نموده اند نظر باینکه احتیاجات مملکت در توسعه تجارتنی و صنعتی روز افزون بوده و اینگونه فرامین محل ترقی اقتصادی می باشد.

لهذا لایحه قانونی ذیل برای تصویب بمجلس شورای ملی تقدیم میگردد.

ماده ۱ - کلیه فرامین راجع به اعطای امتیاز انحصاری که تا اول فروردین ۱۳۰۴ از طرف صاحبان آنها بموقع عمل گذارده نشده اند از درجه اعتبار ساقط می باشد.

ماده ۲ - کلیه فرامین راجع باعطاء امتیازات انحصاری که بعضی دیگر بموقع اجرا گذارده نشده اند نسبت بقسمت های اجرا شده معتبر و نسبت بقسمت های اجرا نشده از درجه اعتبار ساقط می باشند.

ماده ۳ - کلیه فرامین بی مدت از درجه اعتبار ساقط بوده در صورتی که امتیازاتی که بر طبق فرامین بی مدت واگذار شده است به موقع عمل گذارده شده باشند باید از طرف دولت مدتی متناسب آن امتیازات تاریخ صدور فرمان معین گردد ولی در هر حال آن مدت نباید متجاوز از پنجاه سال از تاریخ صدور فرمان باشد.

ماده ۴ - بعد از تصویب این قانون کلیه دارندگان فرامین که بموجب آن امتیازی

بآنها واگذار شده است مکلف می باشند که اصل فرامین خود را برای تطبیق با مقررات این قانون و ثبت وزارت فواید عامه ارائه دهند برای این مقصود وزارت فواید عامه پس از تصویب این قانون اعلانهای لازمه برای اخطار به صاحبان فرامین منتشر خواهد نمود و از تاریخ انتشار اعلان در ظرف دو ماه در مرکز و چهار ماه در ولایات باید دارندگان فرامین فرامین خود را ثبت برسانند کلیه فرامینی که در ظرف مدت مزبوره برای ثبت ارسال نشده همیشه از درجه اعتبار ساقط خواهد بود.

ماده ۵ - وزارت فلاح و تجارت و فواید عامه مأمور اجرای این قانون است.

رئیس - نسبت بکمیسیون صلاحیت دارمذاکره می شود آقای یاسائی.

(اجازه)

یاسائی - بمقتضای بنده این لایحه باید رجوع شود بکمیسیون فواید عامه ولی موضوع استغاره بنده این بود که خواستم پیشنهاد کنم بغوریت آن رای گرفته شود زیرا نظر به اهمیتی که دارد و یک امتیازات لغو باطلی و همچنین یک اوراقی که غالباً به هیچ کدام از آنها عمل نشده در دست مردم است بنظر بنده گمان می کنم بهتر این است آقایان فوریت آن را تصویب کنند که یک شور بشود.

رئیس - آقای حایری زاده راجع بچه چیز است؟

حایری زاده - من عجله آقای رئیس را برای اینکه امشب تعیین تکلیف کمیسیون آن را بفرمایند.

نفهمیدم و نمی دانم برای چیست؟ برای اینکه چهاردهم حمل هیئت رئیسه انتخابش تجدید شود.

امروز بیست و دوم نوروز است و هنوز نایب رئیس دوم انتخاب نشده و به این تناسب گمان می کنم تا دونه دیگر کمیسیونها تشکیل نشود و این عجله را برای تعیین تکلیف اینکه این لایحه بکدام کمیسیون مراجعه شود بنده نفهمیدم.

با فوریتش هم که آقا پیشنهاد کردند بنده مخالفم زیرا این یک مسئله مهمی است و باید در اطرافش مطالعه و مذاکره بشود و بنده معتقد نیستم که بغوریت آن رای گرفته شود.

رئیس - مرسوم اینطور بوده است که هر وقت لایحه پیشنهاد می شده است بکمیسیون مراجعه می شده است.

آقای دکتر آقایان (اجازه)

دکتر آقایان - عرضی ندارم.

رئیس - آقای طهرانی.

(اجازه)

آقای شیخ محمد علی طهرانی -

بنده عقیده ام اینست که بکمسیون فوائد عامه مراجعه شود و بفوریت آن هم رأی گرفته شود.

عمادالسلطنه - بنده بفوریت آن مخالفم.

رئیس - راجع بفوریت نیست راجع بکمسیونت.

ارجاع بکمسیون فوائد عامه مخالفی نیست؟

جمعی از نمایندگان - خیر.

رئیس - آقای یاسائی پیشنهاد فوریت کرده اند.

توضیحی دارید بفرمائید.

یاسائی - بنده استرداد می کنم.

بعضی از نمایندگان - استرداد نمودند.

آقاسید یعقوب - بنده قبول کردم.

رئیس - بفرمائید.

آقاسید یعقوب - بنده تعجب می کنم از آقایان که هیچ در نظر ندارند در دوره استبداد قهقرا از این فرمانها بدست مردم داده اند و مردم را گرفتار این استبداد نموده اند که نه دولت مشروطه توانسته است نسبت باین اساس قدیمی بردارد و حقیقه آنها را در جریان قانونی بیندازد و نه صحت امتیاز توانسته اند مطابق این فرمانها درست عمل کنند و بهترین لایحه که از طرف وزارت فوائد عامه تقدیم مجلس شورای ملی شده است همین لایحه است که تکلیف فرامینی که از اول سلطنت استبداد در دست مردم داده اند و هر کس در دربار بوده يك فرمانی در دست دارد اینها را باید چه کرد؟

غیر از اینکه دولت مشروطه و مجلس و کمسیونهای مجلس باید به این وضع ناهنجار خاتمه بدهند.

هر کدام از این فرامین را دیدند نافع بحال ملک و ملت است لابد در کمسیون و مجلس مطرح شود و بجزیران می افتد پس پیشنهاد فوریت را بنده از نقطه نظر منافع مملکت لازم میدانم که اینها از دوره پنجم برای دوره ششم نماند و منابع ثروت ما دست نخوده بماند پس بهترین است که يك شوربشور و اینکه فرمودند مطالعه شود آلاں

لایحه را طبع و توزیع می کنند بعد می رود در کمسیون و در آن جا هم مورد وقت واقع می شود و میباید بمجلس و هر چه باید این مطلب منقح بشود و آقایانی که این لایحه در دستشان است نظر بایشان را اظهار می کنند و تمام می شود.

این بود عقیده بنده و خیلی هم در این باب مقصدهم برای اینکه يك قدم اساسی است که می خواهم برای سعادت مملکت برداشته شود.

رئیس - آقای عمادالسلطنه.

(اجازه)

عمادالسلطنه - بنده نمی خواهم داخل در ماهیت مطلب مثل آقای سید یعقوب بشوم و اظهار عقیده کنم.

ولی اینکه فرمودند بهترین لوابح این لایحه است.

بنده اساساً داخل در آن قسمت نمی شوم ولی عرض می کنم که این يك مطلب مهمی است و از روی مطالعه و فکر باید رأی داده اعم از مثبت یا منفی و دیگر اینکه میفرمائید هفده سال است مشروطه شده است تازه بعد از هفده سال امروز این لایحه آمده.

ممکن است هفده سال و دو ماه بشود که بیشتر در آن وقت کنیم و بعد از آنکه درش رأی دادیم دیگر اسباب پیشمانی نشود.

رئیس - رأی می گیریم.

آقایانی که فوریت این لایحه را تصویب می کنند قیام فرمایند.

(چند نفری قیام نمودند)

رئیس - تصویب نشد.

شروع می شود به انتخاب يك نفر نایب رئیس.

(در این موقع اخذ واستخراج آراء به عمل آمده نتیجه بترادیل حاصل گردید)

مهره تفتیشیه ۱۰۰

عده اوراق رأی ۱۰۰

آقای تدین ۴ رأی

آقای حاج سیدالمحققین ۳ رأی

آقای امیرالم ۱ رأی

آقای تقی زاده ۱ رأی

ورقه سفید (علامت امتناع) ۷

رئیس - عده رأی دهندگان صد و پنج.

بعضی از نمایندگان - صدوشش

رئیس - تأمل بفرمائید.

عده حضار صدوشش است.

آقای تدین پنجاه و چهار رأی.

آقای حاج سیدالمحققین چهل و سه رأی

آقای سردار فاخر.

(اجازه)

سردار فاخر - بنده عرض می دارم.

نایب رئیس - آقای اخگر

(اجازه)

اخگر - اوراق را که شمرند صد و پنج تا بود حالا صدوشش تا قرائت شد.

رئیس - عده رأی دهندگان صد و پنج تا است عده حضار صدوشش است.

پیشنهاد می فرمائید همانطور رفتار شود.

يك رأی زیاد است.

شاهزاده شیخ الرئیس.

(اجازه)

شیخ الرئیس - اگر چه ظاهرش این است يك کسی که رأی خود را نوشته است عوض یا کت کاغذ سفید انداخته است و اگر قبلاً معلوم شده بود باید رأی آخر خوانده نشود ولی حالا بنده گمان می کنم اگر يك رأی هم از آقای تدین کم بشود یا بر آقای حاج سیدالمحققین اضافه شود مؤثر نباشد بنابراین اشکالی ندارد.

رئیس - زیاد آمدن يك رأی در انتخاب مؤثر است.

چون اکثریت تام در معنی پنجاه و چهار تا است و اگر يك رأی کم بشود اکثریت تام حاصل نمی شود.

آقای رهنما.

(اجازه)

همانطور مقام ریاست تشخیص فرمودند اگر یکی کسر شود ۵۳ رأی می شود.

بنابر این خوبست تجدید شود.

فصلت الدوله - با تجدید رأی کسی مخالف نیست.

رئیس - آقای حائریزاده.

(اجازه)

حائریزاده - بنده با تجدید رأی مخالف نیستم ولی عرض می دارم.

رئیس - رأی می گیریم.

آقایانی که تصویب می کنند اخذ رأی تجدید شود قیام فرمایند.

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - اکثریت است.

آقای زعیم.

(اجازه)

زعیم - عرض می دارم.

رئیس - آقای حائریزاده.

(اجازه)

حائریزاده - بنده راجع بتجدید رأی مخالفتی نداشتم ولی يك سابقه در مجلس چهارم بود خواستم یاد آوری کنم.

آن موقعی که راجع باعتبار نامه همکار محترم ما آقای پوررضا رأی گرفتند و رد و قبول را تشخیص دادند عده حاضرین را خواستند معلوم بکنند آقای رئیس چون همیشه جزو متنعین بودند خودشان راجز و عده محسوب نمی کردند صورت مجلس آن روز حاضر است که در آن روز اطراف این مسئله خیلی مباحثه شد و حالا صد و پنج نفر رأی دهند بود حالا خواستم ببینم آقای رئیس خودشان را محسوب کردند و آن سابقه هست یا نه؟

رئیس - بلی در مجلس چهارم تا يك مدتی بنده چون رأی نمی دادم جزو حصار محسوب نمی شدم ولی همان زمان

حصار محسوب نمی شدم ولی همان زمان

حصار محسوب نمی شدم ولی همان زمان

حصار محسوب نمی شدم ولی همان زمان

آقای حائری زاده و چند نفر دیگر از نمایندگان به بنده اعتراض کردند از آنروز بعد در تمام انتخابات بنده جزو حضار محسوب بودم.

آقای سردار فاخر.

(اجازه)

سردار فاخر - بنده هم همین جواب را می خواستم بآقای حائری زاده بدهم چون ایشان اشتباه کردند و در دوره چهارم هم چیزی نبود.

رئیس - شاهزاده شیخ الرئیس و آقای روحی پیشنهاد کردند جلسه ختم شود.

جمعی از نمایندگان (بطور همهمه).

انتخاب نایب رئیس تمام شود.

روحی - بنده مسترد می دارم برای اینکه خیال می کردم انتخاب نایب رئیس تمام شده است حالا بماند برای بعد از تجدید انتخاب.

رئیس - پس موضوعی ندارد.

شروع می شود با انتخاب يك نفر نایب رئیس دیگر.

(در این موقع آقای سرکشیک زاده و چند نفر از نمایندگان از مجلس خارج می شدند)

عمادالسلطنه - اگر صدر تبه هم رأی بگیرند رأی ما همین است.

سرکشیک زاده - (در حال خروج) شما نیست.

اخذ واستخراج آراء بعمل آمده نتیجه بطریق ذیل حاصل شده.

مهره تفتیشیه و اوراق رأی هريك (۷۴)

رئیس - عده حضار هشتاد و هشت

آقای تدین ۶ رأی دارند

آقای حاج سیدالمحققین ۱۲ رأی

ورقه سفید علامت امتناع ۵

آقای تدین با ۶ رأی انتخاب شدند

جلسه آتیه را برای کی پیشنهاد می فرمائید؟

جمعی از نمایندگان - شب بکشنبه

رئیس - عده برای رأی گرفتن کافی نیست.

بعضی از نمایندگان - مخالفی ندارد رأی لازم نیست.

رئیس - قاعده شبهای شنبه، بکشنبه سه شنبه و پنجشنبه جلسه تشکیل می شود.

یک نفر از نمایندگان - شب اجابا است.

رئیس - شب سه شنبه اجابا نیست بنده نمی توانم این سابقه را بگذارم و اگر غیر از این شود بمن ایراد خواهد کرد.

جلسه آتیه شب سه شنبه.

اگر مخالفید پس فردا شب پیشنهاد کنید رأی می گیریم.

(مجلس شش ساعت از شب گذشته ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی مؤمن الملک دیوانه کی نظام التوايه